

## Концептуальні положення організації й формування змісту тестового контролю у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп

Національний університет «Львівська політехніка» (м. Львів)

**Постановка наукової проблеми та її значення.** Забезпечення реалізації оздоровчої функції фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп (далі – СМГ) вимагає наявності дієвої системи контролю [1; 2; 4]. Система контролю вважається методологічною основою управління процесом фізичного виховання [6]. Саме тому одним із перспективних напрямів його вдосконалення для студентів СМГ є розробка та практична реалізація нових вискоєфективних технологій контролю [3]. Проте на сьогодні, згідно з емпіричними даними, простежуємо суперечність між ступенем розробленості теоретико-методичних положень і можливістю практичної реалізації тестового контролю в СМГ. Чільні підходи до наукового обґрунтування тестових методик, які чинні в практиці фізичного виховання студентів, викликають сумніви щодо задоволення потреб на практиці [1; 2; 4]. Повсючасно в практичній роботі постає низка питань із відсутності чіткої концепції їх застосування, що й становить рівень недостатньої розробленості означеного питання.

Отже, архаїчне теоретичне підґрунтя потребує перегляду та оптимізації наявних положень, а також розробки й систематизації форм реалізації тестового контролю. Така постановка питання зумовлена відсутністю загальної теорії й повної концепції тестового моніторингу студентів із відхиленнями в стані здоров'я, які б відповідали сучасним науковим уявленням про цей процес. На сьогодні наукова проблема полягає в практичній відсутності концептуальної основи організації та формування змісту тестового контролю у фізичному вихованні СМГ, що є основою результативності навчально-оздоровчого курсу фізичного виховання студентів цих груп.

**Аналіз досліджень цієї проблеми.** Нині існує доволі значний обсяг робіт, у яких розглядаються питання контролю у фізичному вихованні студентів [1–8]. Водночас у процесі конструктивного аналізу наукового доробку в означеному напрямі не знайдено окремої теорії, яка б узагальнювала питання тестового контролю студентів СМГ і здійснювала обробку цієї інформації. Наявні дослідження науковців із питань контролю зосереджені переважно на питаннях тестового моніторингу студентів основних медичних груп, поза увагою залишається дискурс цих питань у СМГ.

Загалом під час вивчення сучасного стану тестового контролю у СМГ як складової частини системи контролю виникає низка проблем стосовно її опису. У фізичному вихованні існують різні підходи до розв'язання завдань тестового контролю студентів із відхиленнями в стані здоров'я. Проте вони мають дискретний та безсистемний характер. Загалом з'ясовано, що в науково-методичному забезпеченні системи тестового контролю в СМГ на сьогодні існує низка недоліків, його зміст і спрямованість – декларативні та недієві [1; 2; 4]. Чинна практика, нормативно-правові положення й зміст тестового моніторингу в СМГ породжує суперечності між задекларованими цілями фізичного виховання та можливостями їх досягнення. Це й поставило нас перед проблемою розробки концептуальних основ тестового контролю СМГ, реалізація котрих спроможна забезпечити формування високого рівня психофізичної готовності студентів цих груп як цільового результату курсу фізичного виховання, що й обумовило вибір теми та напряму дослідження.

**Мета статті** – теоретичне моделювання концептуальних положень тестового контролю у СМГ.

**Методи дослідження.** Для виконання поставлених завдань використовували такі методи дослідження, як загальнонаукові теоретичного рівня (аналіз та синтез, концептуалізація, систематизація й узагальнення результатів досліджень констатувального та формувального етапів експериментів).

**Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.** Розроблена концепція ґрунтується на необхідності вдосконалення організації та змісту системи тестового контролю студентів СМГ з обґрунтованим визначенням її квінтесенції й мети.

**Чільна доктрина** вдосконалення – ліквідація недоліків в організації й змісті тестового контролю студентів із відхиленнями в стані здоров'я на основі врахування особливостей психофізичного стану їхнього організму, обумовленого наявністю в ньому захворювання. Зважаючи на це, її *цільове скерування* як бажаного результату полягає в асекурації вискоєфективності застосування тестового контролю для дієвої реалізації цілей та завдань курсу фізичного виховання СМГ з урахуванням сучасних інноваційних тенденцій розвитку галузі.

Досягнення зазначеного передбачає забезпечення високого рівня психофізичного стану студентів через позбавлення наявних захворювань в організмі й усунення недоліків їхнього фізичного розвитку, обумовлених цим; забезпечення високого рівня психофізичної готовності студентів до майбутньої

професійної діяльності; забезпечення ефекту керувальних і коригувальних дій у процесі фізичного виховання; усвідомлення студентами потреби й позитивної мотивації до систематичної оздоровчо-рекреаційної діяльності для підтримання на високому рівні фізичної працездатності.

На основі узагальнення наукових даних та їх інтерпретації виокремлено *основні завдання концепції* як заздалегідь визначені досягнення, а саме:

*I. Тактичні* – це фактично генеральна програма дій: якісна реорганізація системи тестового контролю в СМГ на основі врахування нозологічних характеристик контингенту студентів цих груп; модифікація архітекτονіки тестового моніторингу при частковому збереженні чинного змісту; оптимізація системи оцінювання на основі впровадження науково обґрунтованих критеріальних показників.

*II. Стратегічні* – це забезпечення ефективного зворотного зв'язку керування в процесі фізичного виховання; організація змістовного цілеспрямованого впливу контролю в ході фізичного виховання.

*III. Абстрактні* – асекурація гармонійного й усебічного фізичного розвитку студентів; «гнучкість» фахівця в досягненні поставлених цілей; забезпечення саморозвитку студентів, що пов'язано з потребою та готовністю до самовдосконалення; спрямованість на досягнення на мети й завдань курсу фізичного виховання.

*Зasadничі доктрини та принципи.* Удосконалення організації й змісту тестового контролю студентів СМГ полягає, насамперед, у подолання її недоліків на керівному, галузевому та фундаментальному (вищі освітні навчальні заклади) рівнях і формування його *методологічних* засад: наукових, організаційно-педагогічних, змістових та нормативних. Загалом сукупність зазначених положень забезпечує реалізацію визначених концепцією завдань.

Удосконалення на керівному рівні передбачає покращення матеріально-технічного забезпечення фізичного виховання в навчальних закладах, на галузевому рівні – підвищення якості кадрового забезпечення, на фундаментальному – оптимізацію керування фізичним станом студентів із відхиленнями в стані здоров'я в процесі їхнього фізичного виховання на основі інтегрального підходу.

*Методологічні засади концепції* тестового контролю полягають у створенні нової педагогічної технології реалізації тестового моніторингу в СМГ, призначеної для діагностики та керування психофізичним станом студентів. Головною методологічною особливістю концепції тестового контролю є сукупність (комплексність) науково-методичного й організаційного аспектів її формування. Водночас концепція обґрунтована відповідно до чинників фізичного виховання в СМГ, які чітко визначають її *спрямованість* у процесі формування системи тестового моніторингу студентів цих груп, а саме: специфікою тестових вправ, яка визначається наявністю захворювань в організмі студентів і патологічних змін, які вони спричиняють у стані їхнього здоров'я; мірою допустимості фізичних навантажень, які є основою нормативних параметрів; характером і ступенем впливу тестових контрольних вправ на організм студентів; особливостями організації та проведення тестового моніторингу в СМГ.

Удосконалення організації й змісту тестового контролю студентів із відхиленнями в стані здоров'я передбачає виконання вимог низки *принципів* як загальних керівних норм дії в ході тестового моніторингу [9]. Визначені принципи ґрунтуються на теоретичному узагальненні педагогічних, фізіологічних і медичних ключових положень контролю, які повинні забезпечити реалізацію провідної функції фізичного виховання студентів із відхиленнями в стані здоров'я. Принципами реалізації авторської концепції є:

*1. Базові принципи* як науково обґрунтовані теоретичні положення, які регламентують чільні аспекти тестового контролю:

- *науковості*, що передбачає тестовий контроль фахівцями на науковій основі, який ґрунтується на використанні комплексного підходу для реалізації означеного;

- *принцип оздоровчо-розвивальної спрямованості*: вибір тих чи інших тестових випробувань повинен визначатися саме їх оздоровчим спрямуванням й при цьому сприяти позитивній динаміці параметрів психофізичного стану студентів;

- *пріоритетності*: принцип, що передбачає раціональний синтез найбільш доцільних засобів моніторингу та їх технологічну оптимізацію;

- *інформативності*: кожна використана тестова методика повинна надавати максимум інформації стосовно досліджуваних параметрів;

- *неупередженості*, що передбачає отримання достеменних інформативних результатів тестового контролю;

- *стимулювання*: результати, отримані в процесі тестового контролю, повинні слугувати мотиваційним стимулом, що спонукає студентів до подальших систематичних занять та поліпшення стану здоров'я;

- *динамічності*: реалізація в процесі тестового контролю останніх досягнень науки та техніки;

– *цілісності*, що означає перманентний взаємозв'язок усіх фракцій системи тестового контролю в єдине ціле;

– *системності*: тестовий контроль розглядається на кшталт комплексу взаємопов'язаних компонентів, які є взаємозалежними, існують і реалізується в щільному взаємозв'язку;

– *ємерджентності*, що фактично опозиційно попередньому й передбачає можливість присутності розбіжності локальних цілей окремих складників системи контролю з глобальним оптимумом цілі;

– *інтегративності*, що відображає органічний синтез у процесі реалізації авторської концепції взаємодії необхідних за змістом діагностичних тестових методик.

2. *Методично-реалізаційні принципи*: фактично дають відповідь на запитання, як організувати процес контролю та відображають загальні закономірності його функціонування:

– *рефлексивності*, що передбачає самостійність у контролі, уміння здійснювати самооцінку студентами досягнутих результатів, здатність до прогресу й коригування дій за рахунок критичного аналізу;

– *ілюстрованості*: принцип тлумачимо як положення, що зобов'язує будувати процес контролю так, щоб у сприйнятті брало участь якомога більше органів чуття для формування в студентів точного образу дії. Таким чином забезпечується терміновий зворотний зв'язок;

– *адекватності*: розкриває характер особистісно орієнтованого контролю, що відображає сутність цього принципу;

– *упорядкування*: архітектоніка тестового контролю на кшталт певного чітко окресленого алгоритму повинна забезпечувати логіку та єдність моніторингу;

– *прогресування*: принцип утілює загальну тенденцію в підвищенні вимог у процесі контролю;

– *циклічності*: композиційна повторюваність семестрового контролю;

– *раціональності*: вибір змісту й методів тестового контролю, які забезпечували б найкращий результат;

– *диференційованого підходу*: урахуванням нозологічних особливостей контингенту СМГ при виборі методик тестового контролю;

– *зворотного зв'язку*: варіативне застосування різних форм, методів, прийомів і способів залежно від отриманих результатів та етапу контролю.

Усі вищевказані принципи становлять систему принципів, що загалом спрямовані на реалізацію цілей тестового контролю й описують цілісне, системне педагогічне явище, яким є процес моніторингу. Вони є компонентами цієї системи та забезпечують побудову цілісного процесу тестового контролю на науковій, об'єктивній основі цілеспрямованого й ефективного функціонування. Кожний із принципів розглянуто окремо лише для зручності викладу. У практиці вони синтезовані в єдину систему й лише відображають її окремі аспекти. Ураховуючи складність структури уніфікованої системи принципів, можна стверджувати, що жоден із них не може бути реалізований повністю. Успішність процесу контролю забезпечується в разі, якщо при ухваленні керуючих рішень фахівець ураховує вимоги всіх принципів.

*Інноваційна значущість концепції*. Розроблена авторська концепція тестового контролю є інноваційною, порівняно з чинною, тому що її метою є не тільки якісна реорганізація змісту тестового контролю, а й формування процесу отримання результатів тестового моніторингу на основі дослідницької діяльності в процесі контролю, що інтегрує принципи розвивального й особистісно зорієнтованого тестування, а отже, інноваційного.

На основі розроблених концептуальних положень запропоновано проект змісту тестового контролю в СМГ в освітніх навчальних закладах. *Головне призначення проекту* – поточний облік та аналіз інформації про фактичні результати фізичного виховання у СМГ. У якості найбільш конкретного й чітко окресленого елементу тестового контролю реалізація її головного призначення (мети) забезпечує організацію ефективних зворотних зв'язків у процесі керування. Вони полягають у своєчасному виявленні відхилень відповідно до поставлених завдань, що, відповідно, є основою формування корегувальних рішень, спрямованих або на закріплення досягнутих результатів, або на усунення чинників, що перешкоджають їх досягненню.

*Основні завдання* – перевірка методичної та змістової узгодженості планового процесу, що передбачає оперативне своєчасне забезпечення надходження достеменно повної інформації про результати і якість виконання планів курсу фізичного виховання в СМГ й на основі цього – покращення психофізичного стану студентів, тобто максимально можливий розвиток рухових здібностей, функціональних можливостей організму й стану психофізіологічних функцій. Зазначене передбачає також їх розвиток до індивідуально найвищого рівня важливих для подальшої фахової діяльності в конкретному її виді.

Ефективність виконання наведених завдань потребує перегляду чинного змісту тестового контролю в СМГ. Ураховуючи вимоги вищезазначених принципів, на кожному етапі фізичного виховання його зміст доповнюється (оновлюється) найефективнішими й адекватними методами. Такі доповнення здійснюються на підставі поточних результатів моніторингу.

*Квінтесенція концепції* представлена в трьох рівнях: змістовому, результативному й рівні управління. Її конструкція органічно інтегрує загальні принципи інформаційні та організаційно-технологічні механізми отримання й обробки інформації тестового моніторингу. Кожен рівень відповідає стадіям тестового контролю в СМГ.

На *змістовому рівні* формується зміст тестового контролю.

На *результативному рівні* складається методологія зведення даних тестового моніторингу, механізми систематизації та студіювання отриманих даних контролю, їх облік, контроль й аналіз.

На *рівні управління* узагальнюється й відображається інформація для прийняття конкретних коригувальних рішень згідно з визначеним комплексом завдань.

Зміст концепції розглядається як синтез її фракцій: організація тестового моніторингу студентів із відхиленнями в стані здоров'я та оцінювання отриманих результатів моніторингу, яке асекує повною мірою отримання достовірної інформації. Він містить у собі варіативну й інваріативну складові частини. *Варіативний компонент* забезпечує виконання визначених навчальними планами вимог щодо складання студентами тестових нормативів незалежно від індивідуальних захворювань та майбутньої фахової діяльності. *Інваріативний складник* зорієнтований на реалізацію тестового моніторингу з можливістю використання альтернативних засобів, визначених нозологічними особливостями студентів на основі стану їхнього здоров'я. Загалом реалізація змісту системи тестового контролю повинна забезпечити передумови для покращення психофізичного стану студентів.

**Висновки й перспективи подальших досліджень.** Об'єктивними передумовами необхідності розроблення концепції тестового контролю у фізичному вихованні студентів СМГ вважають комплекс проблемних чинників системи їхнього фізичного виховання, основні з яких пов'язані з тенденціями до погіршення стану здоров'я сучасного студентства, негативна динаміка якої спостерігається з року в рік.

Розроблена авторська концепція організації та змісту тестового контролю у фізичному вихованні студентів СМГ, зважаючи на недоліки чинної його організації й змісту, визначає напрями його вдосконалення з обґрунтованим визначенням квінтесенції та мети. Квінтесенцію представленої концепції подано на кшталт синтезованого комплексу концептуальних положень, наукових, організаційно-педагогічних, змістових і нормативних засад та педагогічних підходів. Останнє реалізується на основі виконання вимог базових і методично-реалізаційних принципів. Якісне оновлення тестового контролю полягає в структурній перебудові моніторингу, його змісту й форм, для досягнення цільових орієнтирів фізичного виховання студентів СМГ.

Подальші дослідження спрямовано на розроблення моделі експериментальної педагогічної технології практичної реалізації запропонованої концепції.

#### *Джерела та література*

1. Блавт О. З. Содержательная сущность организационного и научно-методического обеспечения системы контроля в физическом воспитании студентов специальных медицинских групп / О. З. Блавт // Психологические, педагогические и медико-биологические аспекты физического воспитания : кол. моногр. / [под. ред. А. П. Романчука, И. В. Мороза]. – Одесса : Юрид. лит., 2014. – С. 28–45.
2. Блавт О. З. Тестовий контроль як системоутворюючий чинник фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп ВНЗ / О. З. Блавт // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – № 2 (40). – С. 27–32.
3. Корягин В. М. Тестовый контроль в физическом воспитании : монография / В. М. Корягин, О. З. Блавт. – Germany : LAP LAMBERT Academic Publishing is a trademark of: OmniScriptum GmbH & Co. KG. – 2013. – 144 с.
4. Корягин В. М. Фізичне виховання студентів у спеціальних медичних групах : навч. посіб. / В. М. Корягин, О. З. Блавт. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 488 с.
5. Красников А. А. Тестирование: теоретико-методические знания в области физической культуры и спорта / А. А. Красников. – М. : ФиС, 2010. – 176 с.
6. Круцевич Т. Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : навч. посіб. / Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, Г. В. Безверхня. – К. : Олімп. л-ра, 2011. – 224 с.
7. Ланда Б. Х. Методика комплексной оценки физического развития и физической подготовленности / Б. Х. Ланда. – М. : Сов. спорт, 2004. – 192 с.
8. Семенов Л. А. Мониторинг кондиционной физической подготовленности в образовательных учреждениях / Л. А. Семенов. – М. : Сов. спорт, 2007. – 168 с.
9. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2010. – 454 с.

### **Анотації**

Розглянуто питання тестового контролю у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп. Установлено дискретність та обмеженість емпіричних даних й об'єктивні передумови розробки концептуальних основ тестового контролю студентів із відхиленнями в стані здоров'я. Завдання роботи – теоретичним моделюванням репрезентувати концептуальні положення організації та формування змісту тестового контролю в спеціальних медичних групах. Представлено проект авторської концепції, чільною особливістю якої є сукупність науково-методичного й організаційного аспектів її формування. Концепцію скоординовано відповідно до загальної концепції фізичного виховання в спеціальних медичних групах для дидактичного забезпечення ефективної адаптації оновленої структури змісту та форм моніторингу студентів цих груп.

**Ключові слова:** студент, спеціальна медична група, фізичне виховання, контроль, тестування, моніторинг, концепція.

**Оксана Блавт. Концептуальные положения организации и формирования содержания тестового контроля студентов в физическом воспитании специальных медицинских групп.** Рассмотрены вопросы тестового контроля в физическом воспитании студентов специальных медицинских групп. Установлены дискретность и ограниченность эмпирических данных и объективные предпосылки разработки концептуальных основ тестового контроля студентов с отклонениями в состоянии здоровья. Задача работы – теоретическим моделированием представить концептуальные положения организации и формирования содержания тестового контроля в специальных медицинских группах. Представлен проект авторской концепции, главной особенностью которой является совокупность научно-методического и организационного аспектов ее формирования. Концепция скоординирована в соответствии с общей концепцией физического воспитания в специальных медицинских группах для дидактического обеспечения эффективной адаптации обновленной структуры содержания и форм мониторинга студентов этих групп.

**Ключевые слова:** студент, специальная медицинская группа, физическое воспитание, контроль, тестирование, мониторинг, концепция.

**Oksana Blavt. Conceptual Positions of the Organization and Shaping Content of the Test Control in the Testing Control of Students' in Special Medical Groups in Universities.** The question of the test control of students' physical education in special medical groups is studied. The discrete and limited empirical data regarding and objective preconditions for the development of conceptual basis of test control of students with disabilities in health is established. The task of the work – the organization and formation of the maintenance the test control in special medical groups to submit theoretical modeling the conceptual provisions. Projects presents the author's concept, the main feature of which is a set of scientific-methodological and organizational aspects of its formation. The concept of coordinated in accordance with the general concept of physical education in special medical groups to ensure the effective adaptation of the didactic adaptation of the revised content and forms of monitoring these groups of students.

**Key words:** student, a special medical group, physical education, monitoring, testing, concept.